

»Vojna bo. In trajala bo dolgo.«

Intervju z Aleksejem Germanom mlajšim

Matic Majcen

Ruski režiser Aleksej German ml. je s svojim četrtem celovečernim filmom *Pod električnimi oblaki* (Pod električeskimi oblakami, 2015), premierno predstavljenim na letošnjem Berlinalu, zaživel v novi življenjski vlogi. Gre za prvi film, ki ga je posnel po smrti svojega očeta Alekseja Germana, s čimer je dokončno prevzel štafeto filmskega ustvarjanja v družini, ki jo poklicno dopolnjuje še njegova mati, scenaristka Svetlana Karmalita. *Pod električnimi oblaki* je film v šestih krajših epizodah, ki orisujejo raznolike like v Rusiji leta 2017, v distopični družbi, v kateri vlada barbarski kapitalizem, ki gloda še stoječe stebre morale in integritete. Film v marsikateri potezi sledi slogu njegovega očeta, kar ni presenetljivo, saj je German že v svojih prejšnjih celovečercih *Zadnji vlak* (Poslednij poezd, 2003), *Garpastum* (2005) ter *Papirnati vojak* (Bumažnij soldat, 2008) nakazal, da jabolko res ne pade daleč od drevesa. Resnobni 38-letnik v svojem redkobesednem in rahlo kriptografskem slogu tudi osebno izraža zaskrbljenost nad stanjem v današnji Rusiji, še bolj pa nad odnosom svetovne politike do njegove države. Distopične podobe, ki jih medtem proizvaja, pa naj bi vendarle bile zgolj krinka, saj sam trdi, da je nekje globoko v sebi optimist, kar naj bi razkrivalo tudi podrobno gledanje filma samega.

Pod električnimi oblaki

Kako je možno dandanes na enem projektu povezati produkcijske vložke Rusije, Ukrajine in Poljske, kot to stori film *Pod električnimi oblaki*?

Razlika je v tem, da smo se o projektu začeli dogovarjati že leta 2010. Takrat je bila ta komunikacija še precej preprosta.

Zakaj je film nastajal tako dolgo?

Pisanje scenarija je trajalo zelo dolgo. Potem smo iskali denar. Potem mi je zbolel oče. Potem mi je zbolela še mama. Potem je oče umrl, jaz pa sem vso energijo preusmeril v dokončanje filma *Teško je biti Bog* (Trudno bit' bogom, 2013). Ko smo tega končali, smo spet začeli iskati denar. Veliko sem hodil naokrog in se pogovarjal po različnih podjetjih, na primer pri proizvajalcih vodke. Predstavljajte si: sediš tam, prosiš za denar, jesti moraš vso tisto hrano, ki ti jo strežejo, pogovarjati pa se moraš predvsem o stvarih, kot je denimo marketinška strategija. Rečejo ti, da moraš nekje v filmu postaviti steklenico njihove vodke na mizo. Tako pač to gre. Veliko lažje je najti denar, če snemaš neko patriotsko zadevo o ruskih vojakih, ki zmagajo v vojni.

Kako vi gledate na odnos vašega filmskega ustvarjanja do opusa vašega očeta? Gre za nadaljevanje njegovega dela ali se vendar le poskušate osvoboditi njegovega vpliva?

Sčasoma sem spoznal, da je v mojih filmih res prisotna neka splošna, akumulirana filmska energija, ki izhaja tako iz dela mojega očeta kot tudi iz Tarkovskega in Fellinija. Všeč so mi predvsem filmi iz 60., 70. in 80. let, ker se mi zdi, da je energija v teh filmih zelo resnična. Predvsem to mi je velik navdih. Kar poskušam storiti jaz, je to, da združim ritem in napetost našega časa na eni strani ter težo in kompleksnost filmov iz teh obdobja na drugi.

Nimate bojzani, da bi ljudje utegnili vaše filme videti kot citate iz filmov teh režiserjev?

V mojem filmu ni citatov. Vi jih morda vidite, zame pa ne obstajajo. Gre za izražanje spoštovanja do nekaterih filmov, za način, kako je možno na drugačen način govoriti o težkih temah. Ko govorimo o Rusiji, bi to vedno morali storiti iz različnih perspektiv hkrati. *Pod električnimi oblaki* zato ni tip filma, ki bi se gledal kot neke vrste časopis. Ni izjava. Poskušam se izogibati vnaprej določenim formam in ustvariti poezijo z uporabo bolj kompleksnih slogov. Ne razmišljam o tem, ali je to prav ali ne. Rekel bi, da je ta film neke vrste popotovanje, skupno branje z gledalci, da bi odkrili občutje generacije, države in časa. Sprva sploh nisem

čutil nuje, da bi posnel ta film, a so nekatere ideje rasle v meni in s tem je narasla tudi potreba, da bi jih posredoval svetu. Zdelo se mi je pomembno, da povem zgodbo o svoji generaciji, o ljudeh, ki se trudijo nekaj storiti, a jim je to zelo težko.

In ta generacija je popolnoma brez upanja.

Meni se zdi, da je film glede tega v resnici zelo pozitiven. Hiša obstoji in je ne porušijo. Deklica ne umre. Dedinja prevzame delo svojega očeta. Je pa res, da so samotni v svojem početju. V prihodnosti se bodo soočili s še več težavami. V mestu se res vsi norčujejo iz njih, a jih ne utišajo. To se mi zdi dovolj dobro.

Vaš slog režije se zanaša na statične kadre, povprek katerih se gibajo filmski liki. Je tudi motiv za celoten film morda izrasel iz ene same podobe?

Mogoče iz prizora, kjer igralec pleza po oglaševalskem panoju in ga pri tem uničuje. To pa zato, ker naravnost sovražim oglase. Še posebej na začetku snemanja je bilo zame pomembno, da gledalcem posredujem svoj pogled, svoje občutke. Bili so trenutki v moji preteklosti, ko so mi vsi govorili, da sem režiser, ki se najbolje znajde v snemanju oglasov za tehnične izdelke, mikrovalovne pečice in podobno. S svojim oglasom sem bil enkrat tudi na oglaševalskem festivalu v Cannesu. Tisti čas sem jih moral snemati, da sem imel reden prihodek, danes pa sovražim

vse v tem poslu, predvsem pa ljudi, ki delajo v tej industriji. To so patetični, popolnoma nezanimivi ljudje. Ves čas goljufajo. Ne morem spremeniti mnenja, sploh si ne morem pomagati. Morda se je film res začel s tem.

V filmu nepričakovano uporabite pesem Lambada (1989), enega največjih hitov popularne glasbe 80. let, vendar ga namesto izvirnega eksotičnega pridiha vi uporabite, da vzbudite ironijo in nostalgijo. Kakšen je bil motiv za uporabo točno te skladbe?

Samo ta, da gre za pesem iz mojega otroštva. To je vse. Ta pesem je zelo simbolična za našo generacijo in tudi za postsovjetsko družbo. Je simbol slovesa Sovjetski zvezi. Najprej je prišla ta glasba in šele potem so sledili barviti izdelki z Zahoda in trgovine, v katerih si lahko kupil dobesedno vse, od televizije do spodnjega perila. Z Lambado se je začelo novo življenje.

V ruskih filmih se pogosto zdi, da je v njih prisotno povsem drugačno, počasnejše občutenje časa. Je ta vidik pomemben tudi v vašem ustvarjanju?

Čas je najpomembnejši element v *Električnih oblakih*. Menim, da se čas v Rusiji ne odvija od točke A do B, temveč gre najprej od A do B, potem pa spet nazaj do točke A, s čimer začne plesati v nekem zelo kompleksnem gibanju. Zato je tudi preteklost v Rusiji tako povezana s sedanostjo in prihodnostjo, tako v čustvenem, individualnem smislu kot tudi v družbenem. Rusija je zelo stopljena s svojo preteklostjo in to hrani državo, a preteklost obenem vseskozi požira njo.

Aleksej German ml.

Pod električnimi oblaki

Ali potem vaši filmi Zahodu pomagajo bolje razumeti Rusijo?

Zahod ni nikoli razumel Rusije in je nikoli ne bo. Rusi večino časa še sebe ne razumejo popolnoma. Ničesar nočem nikomur pokazati. Tudi jaz sam hočem razumeti, hočem občutiti sebe. Hočem, da ljudje občutijo stvari na moj način. Nočem, da so filmi kot časopisi. To ni pravi način.

Lani je bilo v Cannesu veliko presenečenja med novinarji, da lahko Leviatan (Leviatan, 2014) Andreja Zvjaginceva tako odkrito in kritično razpravlja o motivu oblasti in vladanja, pa je bil vseeno podprt s strani ruskega ministrstva za kulturo. Kaj pa vi? Vaš oče je imel mnoga bližnja srečanja s cenzuro – se vam zdi, da kot predstavnik naslednje generacije lahko danes v Rusiji v filmu izražate, kar vam srce poželi?

Vse se spreminja. Niso se še odločili, če bodo vzpostavili močan sistem cenzure ali ne. Ne morem reči, da nas lovijo naokoli, ker to ni res. Lahko bi povedal tudi kakšno žalostno zgodbo, ampak jih ne, ker jih v resnici ni. A morda bodo že čez pol leta stvari popolnoma drugačne. *Leviatana* so v Rusiji v kinih prikazovali na številnih platnih. Ampak da bi v bližnji prihodnost nekdo še enkrat posnel takšen film, bo zelo težko. Nisem prepričan, da bo v bližnji prihodnosti sploh še možno posneti tak film. Zaradi mnogih razlogov.

Jih lahko nekaj naštete?

Kriza. Rezanje finančne podpore s strani države. Nemogočnost pridobivanja vložka iz zasebnega sektorja. Obenem pa moram poudariti, da smo svoj film lahko posneli, ker nas je podprl prvi kanal ruske državne televizije. Bilo bi pretirano, če bi rekel, da imamo preveč cenzure, a za bližnjo prihodnost vseeno menim, da se v Rusiji premikamo močni cenzuri naproti.

Kako pa mislite, da se bodo odvijali dogodki na liniji med Rusijo in Ukrajino?

Mislím, da se bo v naslednjih petih ali desetih letih začela vojna. Velika vojna. In trajala bo dolgo. Če bi bila Rusija del Evropske zveze, se po drugi strani nič od tega ne bi zgodilo. Moramo se učiti zgodovino. Imam občutek, da so ljudje kar naenkrat pozabili nanjo. Nihče ne razume, kako so stvari povezane. Nihče ne razume, kaj Rusija v resnici je, kaj predstavlja rusko ljudstvo in iz česa sestoji ruska družba. Ali resno mislite, da bo zaradi morebitnih sankcij proti Rusiji kdorkoli prestrašen? Zato je v Rusiji prisoten nek agresiven občutek jeze. Ta energija je še vedno tam in našla bo pot, da bo prišla ven.